

rövidítés például a szó belsejében előforduló *n* betű kihagyása. A kihagyást az előtte álló betű fölé helyezett kerekded vonalkával jelölik meg.

A hivatkozott 25. pont latin szövegében ez a rövidítés többször előfordul. Így például az „in“, a „non“, a „teneantur“ stb. jelölésénél. Ugyanezt a rövidítést látjuk a Zoloch szóban is az „l“ betű fölött, ami kétségtelenül az „i“ és „o“ betű közötti „n“ betű kihagyását jelenti. Így tehát kétségtelenül megállapítható, hogy a Zoloch helyett *Zolnoch* olvasandó és nem Szalacs. S így nem valószínűleg, hanem minden kétséget kizárólag a Zagyva és Tisza melletti Szolnokról van szó, melynek Árpádkori közgazdasági jelentősége épen e, csak valószínűnek tartott értelmezés, vitán felül álló magyarázatával végleg megállapítható.

Ugyanezen oklevél szerint talán a Scegved olvasásához is szó férne. Szerény véleményem szerint az ott előforduló első „e“ betű nem „c“-vel, hanem „o“-val van összeírva, mely esetben nem Scegved, hanem Scegved olvasandó, ami a latin fonetika szerint — nem tudom, véték-e a magyar nyelvészektől — *Szeged*-nek olvasandó.

Banner János dr.

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Zenekari hangverseny.

E hó 22-én d. u. 5 órakor tartotta a Filharmonikus egyesület XXVII. bérleti hangversenyét. Műsorukat Wagner fenségesen komoly *Rienzi nyitányával* kezdték meg. A nehéz kompozíció előadása becsületére vált a dirigensnek és zenekarnak egyaránt s noha voltak jelentéktelenebb hibák is, csak elismeréssel szólhatunk erről a számról.

Belle Ferenc dr. hegedűművész *Saint-Saens: Hegedűversenyét* adta elő zenekari kísérettel. Játékában inkább a technikai készséget élveztük, előadása mindvégig kissé hideg volt. *Mozart: Es dur Szimfóniájával* fejezte be a zenekar a műsort, különösen precizen adva vissza a szimfónia második tételének (Andante sou moto) minden szépségét, bájoságát. Közepesen telt ház tapsolta meg a Wagner és Saint-Saens kompozíciókat, melyeknek ez volt első bemutatójuk Szegeden.

Kovács Gábor.

Pillangó kisasszony.

Puccini muzsikája összehozta kedden a zenekedvelőket egy forró estére a városi színházban. Az operaegyüttes vendégül hívta *Cholnoky Margit* művésznőt, akinek a fellépése tette lehetővé az előadást. Sok szokatlan — eddigtől eltérő — vonást láttunk ugy az előadásban, mint a rendezésben, ami az operaeloadás nivójának emelését eredményezte. — Ezek közül meg kell említeni, hogy az együttest *Radio* mester helyett *Lambert* dirigálta. A zenekari hibák pedig nem neki, hanem az orkeszteri tagok csekély számának tulajdoníthatók. *Puccini* színes — és a *Butterflyban* leginkább csillogó — hangszerrelése és melódiafüzérei feltételezik minimálisan a harminckét tagu orkestert. Egyszerre hallottuk a kissé elhanyagolt *Thuray Emma* asszonyt érekelni *Cholnoky Margittal*. A második felvonás duettjében (*Butterfly—Susuki*) a két művésznő gyönyörűt produkált. Csodálatosképpen a második felvonás végső jelenetében a kar hiba nélkül és illuziót keltően énekelte az amerikai tengerészektől est dalát. *Tihanyi* Puccini muzsikájánál is megállta a helyét. *Halmos*

a konzul meleg, szeretettel teljes szerepét kissé hidegen és darabosan énekelte. Ahol lyrai hajlékonyságot vártunk, ott kaptunk szorosan taktusba szorított recitativákat. A diszletezés — hála a nyiló orgonának és jázminoknak — teljes illuziót keltő volt és, ha a zenekart illető igényeinket lefokozzuk a szegedi lehetőségeikig, úgy elmondhatjuk, hogy a *Pillangó* kisasszony előadása művészi teljesítmény volt.

m. k.

Kineskeresők.

(Novella.)

I.

Ovatosan bujtak ki a félig kinyitott ajtón s hozzászan körül szemlélődtek a kapuban, hogy nem jár-e a kisutcán valaki?

Alig pitymallott még, csak a keleti égboltozaton derengett némi halovány sárgaság s majdnem észrevehetetlen szellőcske simogatta a fák leveleit.

Párat léphettek az utcán, az Öregasszony már felfigyelt:

- Hallád-e?
- A katonalovak döngetik az istállópadlást.
- Vajjon?
- Ha nem hiszi, hát jöjjön oda.
- No, még csak a' kéne, hogy valamelyik katona észrevegyen!

Betértek egy keskeny ösvényen a fűzesbe s szaporábban haladtak tova.

— Láccik má' a csür — szólalt meg halkán Erzsébet, a fiatal asszony.

— Ne beszélj! — csitította anyja — ha meghallják, vissza is fordulhatunk.

Nagy kert mellett lépegettek, melynek közepén hatalmas csür terpeszkedett. Szénaboglyák sötétlettek a csür körül s a lenge szellő szénaillatot lehelt szét a hajnal hidegen tiszta levegőjében.

— Ott a kivett deszka! — suttogott Erzsébet.

— Csak ügyesen bujj utánam!

Átbujtak a nyíláson — melyet előző este az Öregasszony készített, lefeszítve egy széles deszkát a kerítésről — s a földön csuszva kusztak előbbre.

— Szegén' Antü, nyugogyék békében, nem is gondolhatta, hogy megkapjuk! — sóhajtott az Öregasszony.

— Ha a gyermek nem hallgatta volna ki ökök, kerehetnök iteletnapig, hova ásta el — válaszolta a leánya.

— De ugyanbizon' hogy nem tett oda valami jelet?

— Hogy van lelke édesanyám még ezt kívánni? Igen tudta édes apám amikor Mőduvába elvitték, hogy nem kerül többet haza.

Hogy a legnagyobb szénaboglyához értek, az Öregasszony megfogta leánya kezét s maga után vont.

— Az este ehejt a szénát kívájtam, hogy legyen ahova békucorodjunk.

Üreg sötétlett a boglya alján s Erzsébet anyjával együtt bebujt abba. A szénát azután magukra kaparták, hogy csak szemük előtt maradt keskeny nyílás. Ha Erzsébet megmozdult, anyja mindjárt rátámadt:

— Te esztelen, 'sze' ha nem nyughatsz a buglya is mozog s észrevesznek.

— Nem jönnek ma azok ide, édesanyám!

— Má' kezded ugye? Megmondta az este a gyermek, hogy mára tervezték. 'Sze' jól halotta amikor Biró tekéntetes ur Sajgó Pállal megegyezett, hogy ma jőreggel felszedik a padlást. Má' a saját gyermekednek se hiszel? Ott állott, jól tudod, mellettek, csak éppen, hogy nem láccott ki a nagy gabonából.

— De ha ennek a csürnek a padlása alatt van is, hát honnét tudják éppen a tekintetes ur esment Sajgó Pál, hogy ez alatt van?

— Má' hogyne tudnák te bódi! Azt ugye mindenki tudja, hogy amikor apád, szegén' halálán vót, hát aszonta a többieknek, hogy: atyafiak! ha innen élve hazakerül kietek közül valaki, hát mondja meg a feleségemnek, hogy aszongya, amíg a megszálló sereg nálunk vót, elástam miegymást a csür alá. Hát ne félj, keresték azok is, akik Móduvából haza szabadultak, 'sze' nem vótak bolondok, hogy addig kimondják, hogy mit izent szegény apád. De nem kapták egy csür alatt sem, hát hogy hazakerültünk a menekedésből, akkor megmondták az izenetet. A tekintetes uréknak több eszek vót, hogy nem akár-melyik csür alá ásta el, hát ők a legnagyobb csür alatt kezdték keresni s ehejt meg is kapták.

Az égbolt egyre világosult s messze fent élénk kékség ömlött el rajta. Ugy látszott, mintha a ködösfehér apró bárányfelhők között óriási gyöngyházkagyló ragyogna kék színben és a túlradó kékség tömött esőként ki akarna ömleni belőle. Valamelyik szomszédos udvaron megszólalt a kakas.

— Nem jönnek el azok, most má' én is aszondom — szólt busan az Öregasszony.

Erzsébet nem felélt, szeme a távoli hegyek fenyői között égősárgán fellobbant lángesikon révedt el. A nap első sugarán.

Ebben a pillanatban léptek nesze halaltszott. Feszülten figyeltek fel mind a ketten. És látták, amint két férfi s egy asszony átmászik a kerítésen s elindulnak a csür felé.

II.

Ebedjüket végezték be éppen a jegyzőék, amikor jelentette a cseléd, hogy itt van az Öregasszony és négy-szemközt szeretne beszélni a jegyző urral.

— Menjen csak be az irodába, jövök mindjárt — állott fel az asztaltól a jegyző.

— Engedelmet instálok — kezdte az Öregasszony, amint a jegyző belépett irodájába — hogy ilyen alkal-matlan időbe' háborgatom.

— Nem vétett semmit Antiné, hát csak beszélje el, hogy miért fáradt hozzám?

— 'Sze' én nem es jöttem vóna éppen délebédkor, de má' tudtam, hogy csak ilyenkor kapom ehejt egyedül a tekintetes jegyző urat, hát meginstálom: haza jó teg-nap este a mezőről a gyermek, má' mint a leányomé, s aszongya, hogy: — Mami — aszongya — valamit tudok. Hát én neki, hogy: mit te tökmag? Hát aszongya, hal-lám, hogy Biró tekintetes ur esment Sajgó Pál tanakód-tak, hogy hó'nap hajnalba' — má' mint ma — felszedik a kösség csüribe' a padlást. No kifuték erre serényen a leányomhoz a kertbe.

— Erzsébet, te! — mondom neki — tudod-e mit izent vót apád?

— Hogyne! — aszongya a leányom — hogy a csür alá elásott miegymást. No — mondom, hát akkor Biró tekintetes urék megkapták a helyet, ahova elásta, me't hallod-e, mibe törük a fejeket?! Jaj! — mongya Erzsébet — fusson el kied a jegyző urhoz, 'sze' édesapám, amikor elmenekedtünk vót, a jegyző urék lekásába kőtözötti, hogy a sok drágaságot megmentse a katonáktól s bizo-nyosan a jegyző urék portékáját ásta el szegén' a csür alá. Még mondom Erzsébetnek: te bolon', tán mert vóna apád a jegyző urékhoz nyulni s evel abba' egyeztünk meg a leányommal, hogy nem bolondicosuk fel a tekén-tetes jegyző urat, 'sze' hátha nem igaz az egész s előbb meglessük jóreggel, hogy mi lesz?

— S láttak valamit! — szólott közbe a jegyző.

— Ó, hogy láttunk-e? de ki gondolt vóna ekkora rosszaságot Biró tekintetes urról s esment Sajgó Pál-

ról! Ó, bár az az áldott napvilág sötétedett vóna el, hogy ne is láttunk vóna semmit! Me't hallgassa meg, bébu-vunk ketten egy nagy szénabuglyába s még mondom ahajt neki: tiszta bolondok vagyunk, hogy a gyermek szavára cherré békucorodunk lesködni s még arról a két drága emberről ilyeneket elhiszünk, hát hallgassa meg — ki se mondom jóformán ezt, csikorog a kerítés! S hogy oda nézek, hát látom, hogy jó legelől Biró tekintetes ur átal a kerítésen s hát csak mászik utána Sajgó Pál s ó, ki gondolta vóna? leghától egy fejrénep egy kassal. No drága tekintetes jegyzőné aszon' — mondom a leányom-nak — a sok finum fehérmüit az uram, szegén', meg-mentette, esment a sok fájin porcelánt s ezüstmüit s most ezek lopják el ehejt a szemem előtt. S hát ezenkij-jel még mik lehetnek a csür alatt, 'sze' uram, szegén' — nyugodjék békében — biztos, hogy elásta a templomi drágaságokat is, 'sze' sekrestyés vót. . . Hát, hallgassa meg, megállnak ahajt a csür előtt s kivessi egy micere Sajgó Pál a fejrénep keziből a nagykast s bé a csürbe. S hát! Biró tekintetes ur elé egy nagy fekete hárászken-dőt, de bétékeri avál istenesen a fejrénep fejét, de ugy, hogy csuda, hogy meg nem fulladt.

— Lássá-e édesanyám — aszongya Erzsébet — be kitanóltak! Hogy ne lássa a fejrénep, amiket a csür alól kiszednek, békötik a szemet! Ó, bár ne kéne, hogy nezzem — fejelem — s hát Biró tekintetes ur kihuz egy csákán't s egy vasrudat a csür alól s bevezeti a fejrénepet a csürbe. Hát csak halljuk eeceribe, hogy dergetnek bent nagyba'. No szegén' jegyzőné nacesága — sóhajtozik Erzsébet — má' a' se lát meg semmit a sok drágaságból! Ó, de hogy én a tegnap mér' is nem szóltam a tekintetes jegyző urnak. . . ?

Nagyot szusszant itt az Öregasszony s a jegyző fel-használva a pillanatnyi szünetet, közbe szólott:

— Miért nem mentek oda a csürhöz, amikor bent hallották a dörgetést?

— Jaj, jaj! de ki mert vóna! — beszélt tovább az Öregasszony — 'sze' biztosan megüttek vóna a csákán-nál, 'sze' az ilyeneknek má' mindegy, ha embert ölnek is! De csak halljuk, hogy resegnek a deszkák, ahogy fesz-gezik. . .! de dergett a csákán' a padláson, hogy má' azt bitem, hogy megoncsák az egész csürt! Hát, hallgassa meg, nyerit egyet valami, hát omlik bé a kertbe egy sereg lóval valami husz katona, de kifut Biró tekintetes ur a csürből, de kárinkodik keményen s ki utána Sajgó Pál, esment a fejrénep, de kapdos a fejéhez, hogy a kesz-kenyőt leveesse. Biró tekintetes ur s a társa behuzzák serényen fejekbe a kalapot, de feltűrik a kabátgallért — hogy a katonák meg ne ismerjék — s futnak lekuo-rodva nagysebesen ki az utra. No, oda egy pillanatra Erzsébettel, bé a csürajtót s egy nagy követ elejibe. S avál nagyügyesen, hogy a katonák valamit meg ne gya-nítsanak, ki szépen a kertből s haza!

— Nem tudott már a reggel hozzám jönni? — fá-kadt ki a jegyző.

— Lestem instálok egész délelőtt, hogy nem me-gyen-e valaki a csürhöz, de bár emberforma se járt arru, még a lovak is bogározni kezdtek, ha közelibe mentek, nem, hogy lelkes állat! Erzsébet otthon kellett addig, hogy az ebédet főzze. . . most ő lesi, meginstálom a te-kéntetes jegyző urt, ha lenne olyan szives, hogy oda-jöne, mégis ketten Erzsébettel nem merünk. . . vesszen el ahajt valami az elásott portékából. . . hát csak azér' bátorkodtam ó, hogy ilyen emberek vannak. . .!

— Menjen csak haza most Antiné — szólott a jegy-ő — amint a hivatalos óra véget ér, elmegyünk a csürhöz.

— Ó, hogy az a küsdeg Jédus áldja meg. . . futok is igyenest s megmondom Erzsébetnek is s addig lessük, 'sze' ha a tekintetes jegyző ur se könyörül a szegényen. . . kezit esökölöm. . .

III.

— Lehetséges lenne? — tűnődött el a jegyző, hogy az Öregasszony eltávozott — Biró, a gazdag birtokos és Sajgó Pál, a község legmegbízhatóbb lakója . . . ? A csendőrség értesítése nélkül . . . titokban elinduljanak kincset keresni . . . ? És egy asszonyt visznek segítségül, akinek, hogy árulójuk ne lehessen, bekötik a szemét . . . ! És miért, hogy éppen ma nem mutatkozott a jegyzői irodán sem Biró, sem Sajgó Pál, holott minden délelőtt okvetlen benéznek ide, ha csak egy perere is . . . ? Észrevették volna, hogy leselkedtek reájuk . . . ?

Verebék csipegetek a nyitott ablak előtt a hársfán s a virágok bódító illatát hajtotta be a szobába az enyhe fuvalat. A jegyző még hallotta, amint a kakas hangos szóval hívogatja a tyukokat az udvaron s ezzel el is bóbiskolt. Arra ébredt fel, hogy az ajtón belépő segédjegyző vidáman üdvözlí:

— Kedves egészségére essék a szundikálás jegyző uram!

Mindjárt elmondta a belépőnek az Öregasszonytól hallottakat s most már ketten várták türelmetlenül, hogy a délután folyamán vagy Biró, vagy Sajgó Pál bejőjenek az irodába. S mert egyikük sem mutatkozott, alkonyattájt azzal a tudattal indultak el a csürhöz, hogy két eddig megbecsült embernek erkölcsi temetése lesz ma.

Az előző este hullott langymeleg eső leverte az országút porát s most a lekaszált rétek illata áradt szét a falun. Kristálytisza kéken ragyogott a tovatünő alkonyat égboltozata, csupán a kápolna irányában, messze fent lebegett egy felhődarabocskó, fehérén és mozdulatlan, mintha őrnek állította volna oda az Uristen.

Amint a kerthez érkeztek — melynek közepén szürke testével a csür terpeszkedett — mindjárt észrevették a két odarendelt csendőrt. Odébb asszonyok csoportosultak az Öregasszony és Erzsébet körül, akik hangos szóval dicsérve önmagukat mondták el — ma már talán századikszor — a nagy titkot. Amikor a csoport meglátta a közeledőket, azonnal a csürhöz tódult, melynek ajtaját két csendőr csak nehezen bírta a kíváncsi tömeg előtt kinyitani.

— Lássátok?! — sikította egy asszony, amint kinyílt az ajtó — igaza volt Erzsébetnek, ne, ott a vasrad s a csákán'.

— S ne, a padlón a fessegetés nyoma! — mondta egy másik.

— Ott meg a szénára dobva a kas, amit a fejrénp hozott — kiáltotta egy harmadik.

De nem figyelt szavukra senki, mert a türelmetlenség tetőpontra hágott, hogy a csendőrök fessegetni kezdték a padlásdeszkákat. Közben az országúton elhaladókat is mind bekergette a kíváncsiság, hogy mi is történhetik a csürnél? Katonák furakodtak be az ajtón s a csendőrökhöz szegődtek a padlásdeszka felfeszítésében. A jegyző és segédje lehasáltak a szénára, hogy a munkát közelebről figyelhessék.

Senki sem vette észre két bepólyázott fejű férfinak a közeledtét, akik, hogy a kertajtóhoz értek, hangos szóval kezdtek el kiabálni a csürnél állók felé.

Ebben a pillanatban nagyot recsent a csákány fesszítésére a padlódeszka, magasan felvágódott a levegőbe s a csákány nyelét tartó két katona arccal a deszka helyén támadt üregre bukott.

Ektelen ordítás riad fel mindkettőjük torkán s már ezer és ezer méh rontott felbőszülve a körülálló kíváncsiságra.

— Méhek . . . ! méhek . . . ! fussatok . . . ! — rikácsolta egy éles asszonyhang s azok, akik legkivül állottak, villámsebesen borították fejükre rokolyájukat és eliramodtak sikítva a füzes felé. A következőknek már idejük sem volt elrejtteni arcukat, olyan gyorsan

támadták meg a méhek, s némelyikük sirva, másikuk kiabálva eredt futásnak s kezeivel nem győzött elég sebesen hadonászni feje fölött. A jegyzőék már nem bírtak kifelé menekülni, éppigy a katonák sem s szorult helyzetükben a csür hátsó felén felhalmozott széna közé ásták be magukat s percenként ki-ki ütötték a szénából összeszurkált fejüket hangos szitkok között.

Két asszony menekült meg méhcsipés nélkül a tömegből: az Öregasszony és Erzsébet leánya. Nem juthat tak közelébe a deszkapadlást bontogatóknak, hát oda állottak a csür hátához, honnan egy nyíláson át kényelmesen megfigyelték, hogy mi kerül elő a csür alól? Erzsébet eszelte ki a leshelyet azzal rémitve anyját, hogy: — ha nem tartjuk szemmel őket, még ellopnak valamit.

— Méhek . . . ! méhek . . . ! — sóhajtott az Öregasszony, amint a méheket a padlás alól felszállani látta.

— A mi miheink — szólott Erzsébet — 'sze' esudáltam is, hogy hova tünt el édesapámnak — nyugodjék békében — a sok méhe . . . ?

— Ide búttak el . . . ide, s nekünk kellett, hogy megkapjuk. Ó drága Márja!

— Hát az elásott portéka? — pityeredett el Erzsébet.

— Örvendj, hogy már méh van . . . !

— De a portéka . . . hol lehet a portéka . . . ?

— Hadd el Erzsébet! — vigasztalja az anyja — adunk a gyermekeknek enni jó véreshurkát s elküldjük esment, hogy leskögyön az emberek közt s hallgassa ki amiket beszélnek. Egyet se bógj, megkerül még minden. Hadd el no a sirást . . . hadd el, Erzsébet . . . !

A leáldozó napnap fele ragyogott már csak víz sza a távoli hegyoromról s bearanyozta a virágillatot lehelő kertet.

A kertkapuban két bepólyált fejű ember hahótá zott, Biró tekintetes ur és Sajgó Pál, kik tegnap fedezték fel a csürben tanyázó méheket s ma hajnalban azért jöttek oda, hogy befogják azokat a hozott kasba.

A méhek elől a szénarakásba bujt emberek ezalatt izzadtak szörnyen a nagy melegben; jól esett volna, ha a kert vadvirágaival hancurozó hüvös szellőcske végigsimitja égő ábrázatukat s megsugja halkán: kijöhetek nyugodtan, a méhek visszavonultak menedékhelyükre.

Szini Lajos.

MIRE ELJÖTTÉL.

Kinzatva, hajtva, el is elálltan

Vívódba bomló tavaszéjben

— *Megesküszöm:*

Én a Te szemeidet láttam.

Göggel és daccal félig a porban

Nyár bimbótitka pattanáskor

— *Megesküszöm:*

Voltál, mikor már én se voltam.

Őszülő, békélt, bételő holdnál

Télnek mikor eljöttél végre

— *Megesküszöm:*

Nem Te voltál, már nem Te voltál.

CSANÁDY GYÖRGY.